

Anna Kleman: Kvinnans medborgarrätt: föredrag hållet i december 1907

Talare

Anna Kleman
Rösträttskvinna

- 1 »Besta ting som bonde i boo sina hafver, thet är laghgiffa hustru hans.
Hwilken kona från bondanom stiäl, han är wärste och störste tiufwer. Och thy ä
hwar som bondens hustru lockar frå honom och löper medh henne bort,
warder han thermedh fången widh färska gerning, thå skall han til things föras
5 och dömas och uphängias öfwer andra tiufwar. Wil ey bonden hustru sinne liiff
unna, thå föris och hon til tings och dömes qvick i jord.» Så talar i
»Tiufwabalkens » 1 Cap. den gamla landslagen af 1665, som ägde sin giltighet
till år 1734.
- 10 Med hänsyn till det faktum att det blott är 173 år sedan ofvan anförda
lagbestämmelser upphäfdes, kan man knappt förundra sig öfver att mannens
målsmanskap öfver hustrun ännu existerar, att hustruns ställning juridiskt sedt,
kan karakteriseras med dessa ord: »Man och hustru betraktas som en person,
och denna person är mannen.» Vål kan man trösta sig med, att tidsmedvetandet
15 är ett stycke framför gällande lag och att, då skiljaktigheten blir för stor,
lagbestämmelserna ändras med hänsyn till det allmänna åskådningssättet, men å
andra sidan kan man tryggt påstå, att en växelverkan äger rum, att allmänna
meningen påverkas af de tankar, som äro uttryckta i bestående rättsformer. De,
som stått i nära beröring med vår svenska allmoge kunna förtälja mångt drag,
20 vittnande om ett utprägladt sinne för lagens auktoritet, om vördnad för det,
som står »skrifvet». Man behöfver icke vara någon tränad folkpsykolog för att
förstå, huru den juridiska uppfattningen af hustrun som ett »ting i bondens
boo» motverkade uppkomsten af åsikten om kvinnan som en fri med mannen
jämbördig varelse. Dessa drastiska, men träffande allmogehistorier, hvari
25 »käringen» jämnställes med kon i båset, med den skillnad, att den senares
välbefinnande anses vida viktigare, belysa ännu rådande föreställningar om
hustrun som någonting ägdt, hvilka föreställningar en gång varit i full samklang
med lagens bokstaf. Det är för öfrigt icke blott i landtbefolkningens
medvetande, som denna uppfattning varit och ännu till dels är fast rotad. Vål

behöfves det — bland alla klasser — att kvinnans ställning och anseende höjas genom medborgarrätten. Så länge samhället förvägrar henne de rättigheter, som i moderna samhällen anses som den fulla frihetens betingelse, och som snart bli alla svenska mäns tillhörighet, kan nyare tiders ädlare kvinnouppfattning endast
35 långsamt och med svårighet segra öfver kvardröjande råhet i tänkesätten. Ännu är det blott eliten bland männen, för hvilka synen af kvinnan som människa icke är alldeles undanskymd af kvinnan könsvarelsen.

Kvinnans olikhet med mannen i medborgerligt hänseende grundade sig i äldre
40 tider väsentligen på det förhållande, att hon genom arten af sina arbetsuppgifter, som i allmänhet helt och hållet föllo inom det husliga lifvets krets, verkligen intog en alldeles annan ställning till samhället än han. Vi minnas måhända, huru Karl IX:s gemål, med alnen mätte ut tråden åt sina hoffröknar. Låt oss ett ögonblick stanna vid denna lilla uppgift från 1600-talets Sverige och
45 släppa vår fantasi lös en smula. Och vi skola se en hel kulturbild växa fram innefattande kvinnors lif och kvinnors arbete under sekler, i slott och koja, i stad och på land. Vi se drottningar och prinsessor i kretsen af sina tärnor sömmande och spinnande. Vi se samma syn på de stora fräsegodsens, i bondens gård och i stadsborgarens hem. Och när arbetet vid spinnrocken eller sömnaden stannar
50 af, så är det oftast därför, att fatburar och visthus behöfva fyllas! Hvad hörde icke allt till hemsysslor i fordna dagar: linodling, spånad, väfnad, såpkokning, ljustöpning, mältning, brygd och bakning? Spinnrockens surr och dunket i väfstolen blir för dessa svunna tiders kvinnor det oundvikliga ackompanjemang till lifsmelodin. Det var i den s. k. behofshushållningens tid,
55 och kvinnorna hade sin gifna, själfklara uppgift, som skänkte dem bröd och arbete inom hemmet.

Men låt oss nu vända våra blickar till en annan senare tid. Manligt snille uppfinner maskinerna. Den industriella revolutionen kommer, sopande bort
60 det patriarkaliska systemet. Spinnrockens surr tystnar; maskinerna bullra i stället. Hvad många flitiga händer behöft veckor, månader för att frambringa, skapas på några timmar inom fabrikerna. Det lönar sig icke längre allt detta syende och spinnande m. m. Stora kvantiteter kvinnokraft frigöras och måste gå i andra banor. Vi äro inne i förvärfshushållningens tid. Man säger, att kvinnorna
65 lämnat hemmen. Det är hemmen, som lämnat kvinnorna. Män skylla ofta på den s. k. kvinnoemancipationen, då de äro missnöjda med tingens nuvarande ordning. Men hade icke den stora ekonomiska omdaning ägt rum, så hade kvinnoemancipationen, som kan betecknas som en rörelse inom de högre

70 samhällsklasserna, blott ledt ett fåtal kvinnor in på männens arbetsfält. Nu har emellertid en massinvasion ägt rum. Hela det moderna lifvet är prägladt däraf. Vi finna kvinnan i våra dagars samhälle deltaga i nästan alla former af samhällsarbetet. I studiesalarne, i affärlifvet, på undervisningens område, i verkstäder och fabriker, snart sagdt öfverallt se vi kvinnor. Och männen erkänna
75 kvinnans rätt, ja skyldighet till arbete på olika områden, ty den tid är förbi, då det fanns plats och bärgning och arbete för alla kvinnor inom hemmen. Karaktäristiskt för ändringen i tänkesätt beträffande kvinnans ställning är, att i en del pensionskassor, där förut delägarnes ogifta döttrar haft pension ända till döddagar, bestämmelserna ändrats därefter, att pension upphör vid uppnådd
80 myndighetsålder. Men med detsamma kvinnan träd ut på arbetsmarknaden, har hon fått nya behof, önskingar och kraf. Lika väl som mannen känner hon i sitt arbete trycket af missförhållanden och svårigheter, som i mångt och mycket kunna afhjälpas genom lagstiftningen. Kvinnan, som står vid maskinen, lider lika väl som sin manlige arbetskamrat af osunda arbetsförhållanden, för lång
85 arbetstid m. m. För henne såväl som för honom äro lagbestämmelser om fabriksinspektion och ersättning vid olycksfall af vikt, och för dem bägge hägra önskemålen om normalarbetsdag och ålderdomspensionering. Enligt en nyligen i pressen synlig uppgift utgöres 20 % af inom industrien arbetande personer af kvinnor. Stora grupper af kvinnor äro ju anställda i statens tjänst och således
90 hvad löne- och arbetsvillkor beträffar, i direkt beroende af staten. Och indirekt äro vi ju det alla, äfven hemmens kvinnor. De kvinnor, som arbeta i de sociala och filantropiska intressenas tjänst, hoppas ju ofta genom samhällets ingripande kunna nå till ett resultat af sitt arbete. Exempelvis vädjar man till samhällets hjälp mot utsvettningsystemet genom den i höst anordnade
95 hemarbetsutställningen.

En riktig, alla samhällslager omfattande uppfattning af kvinnans nuvarande ställning i samhället är gifvetvis af grundläggande betydelse vid bedömande af det med allt mera styrka framträdande krafvet på medborgarrätt för kvinnan.
100 Kvinnorösträttens motståndare göra sig emellertid ofta skyldiga till det felet att — medvetet eller omedvetet — förfalska kontot genom att endast lämna uppgifter om ett litet privilegieradt fåtals förhållanden. Huru många gånger ha icke framställts åsikter om kvinnans ställning sammanfallande med dem, som af herr Adolf Hallgren uttalas i broschyren Kvinnorösträttens konsekvenslinier
105 med följande ord: »Den svenska uppfattningen och lagstiftningen har mer än andra folks visat aktning för kvinnan och omvårdnad om hennes ställning och utveckling. Åt henne har villigt upplåtits verksamhetsplats på de områden, där

hennes förmåga har haft förutsättningar att göra sig gällande. Detta fält har
110 alltjämt vidgats och skall säkerligen ytterligare förstoras, utan att dock gå in på
de rent politiska råmärkena eller generellt ta henne i större anspråk än som kan
förenas med hennes naturliga uppgifter. Senast har årets riksdagsbeslut
tillerkänt henne rätt till lärar- och läkarbeställningar i statens tjänst. Allt detta
har dock varit grundadt på principen om frivillighet och individualitet, icke på
115 ett politiskt medborgarskaps allmänna förpliktelser och massverkan. Det har
icke stört den allmänna ackommodationen mellan könen, grundad på deras
olika karaktärer i stort taget. Tillträde till vissa tjänstebefattningar är, liksom
föreningslifvet, något som faller inom frivillighetens område och är individuellt,
allteftersom en kvinna är bunden vid familjeförpliktelser eller icke.» Icke ens för
120 de s. k. öfverklasskvinnorna är utträdet i arbetsmarknaden en handling af fritt
val. De arbeta i allmänhet på grund af en ekonomisk nödvändighet. Men
existera då icke arbetsklassens kvinnor för broschyrförfattaren och med honom
liktänkande? Det är ju allmän rösträtt det är fråga om. Icke med ett ord
omnämnas dessa tusenden, sinom tusenden, för hvilka lifvet är en nödtvungen,
125 oafbruten kamp för brödet utan en skymt af illusion om »frivillighet» och
»individualitet», antingen de ha familjeförpliktelser eller icke, stundom
spelande rollen af försörjare med kvinnlig arbetsförtjänst. Dessa, för hvilka
samhället finner nödigt att införa lagförbud mot industriellt arbete under vissa
dagar efter förlossning, för hvilkas barn man inrättar barnkrubbor och
130 arbetsstugor, därför att mödrarne måste gå ifrån dem. Hemarbetsutställningen i
Stockholm och landtarbetarstrejken i Skåne denna höst förtälja mången historia
om hustrurs och mödrars slit och släp i kampen för tillvaron. Den i
ofvannämnda broschyr omtalade »nuvarande arbetsfördelningens fördelar»,
hvarigenom »mannen har rätt att fordra att kvinnan skall lefva för barnen och
135 hemmet» och »kvinnan har rätt att fordra att mannen skall skydda och
uppehålla familjen och samhället» ter sig onekligen vid en blick på verkligheten
som en ironi, ett hån. Kvinnan intar faktiskt icke den ställning, som
broschyrförfattaren tilldelat henne, om man ser på samhället i dess helhet.
»Konsekvensliniernas» utgångspunkt är oriktig. Situationen är en annan. Och
140 en svensk politiker kan med fullt fog beträffande kvinnorna yttra: »I längden är
tillväxt i social betydelse för ett samhällslager oförenlig med politisk maktlöshet.
Kvinnoarbetets mer och mer tilltagande sociala betydelse måste vidga utsikterna
för kvinnorösträtten. Det är icke blott antalet industriarbeterskor, som ständigt
stegras, äfven inom andra samhällslager är procenten af arbetande kvinnor
145 ständigt stigande. Antalet kvinnor, som, utom sin s. k. naturliga kallelse som
hustrur och mödrar försörja sig själfva, är redan nu så stort, att en återverkan på

de politiska institutionerna icke längre kan uteblifva. Och med den ändrade sociala strukturen skola också de föreställningar och teorier falla, som
150 sammanhöra med tider och förhållanden, då kvinnorna endast undantagsvis eller för någon kortare tid framträdde ur det husliga lifvets stilla krets.»

Redan 1884 uttalades första gången i svenska riksdagen krafvet på medborgarrätt för kvinnan genom F. T. Borgs (II k.) motion om valrätt och
155 valbarhet för kvinnor på samma villkor som för män. Egendomligt nog samlade denna motion i andra kammaren icke mindre än 44 röster mot 53, som röstade för afslag. I första kammaren afslogs motionen utan votering. I andra kammaren gjorde hr Borg med anledning af sin motion följande uttalande: »Geijer yttrade såsom bekant, »att människan är ett sent begrepp i historien.» Man torde
160 kunna säga, att kvinnan är ett än senare begrepp, i det hon icke ens ännu är till sitt väsende begripen, alldenstund föreställningen om henne sväfvat mellan docka och ängel, emellan slafvinna, som man kan sälja såsom ett dödt ting och den heliga jungfrun, som man gjort till Guds moder. Så länge mänskligheten icke erkänner hvad kvinnan är, eller att hon är människa i ordets fulla
165 bemärkelse, och detta är hon icke förr än hon erhållit de rättigheter, som hennes natur kräver och samhällets och mänsklighetens fördelar göra nödvändiga, så länge kan hon heller icke vinna den ställning, som henne med rätta tillkommer.» Understundom förefaller det, som om utvecklingen gick mycket långsamt. Kan man säga att de tankar, som en föregångsman för 23 år sedan
170 uttalat med dessa ord, verkligen ingått i det allmänna medvetandet?

Först efter adetron års förlopp föres kvinnorösträtten ånyo fram i riksdagen, då herr Carl Lindhagen (II k.) år 1902 motionerar om utredning och förslag
angående kvinnors rösträtt. Vid af Fredrika Bremerförbundet anordnad möte
175 beslutes en skrifvelse till riksdagen med sympatiuttalande för hr Lindhagens motion. Denna skrifvelse var undertecknad af 4,154 kvinnor i Stockholm (namnen samlade på 2 veckor) och af 1,487 kvinnor i Göteborg. Hr Lindhagens motion afslås i första kammaren utan votering, i andra kammaren med 111 röster mot 64. Samma år bildas den första svenska rösträttsföreningen,
180 Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm.

År 1904 väckes af hr C. Sjöcrona (1 k.) motion om politisk rösträtt för kommunalt röstberättigade kvinnor; af hr Lindhagen — 30 instämmanden —
motion om utredning. Herr Sjöcronas motion afslås i första kammaren med 90
185 röster mot 49, i andra kammaren utan votering; herr Lindhagens motion afslås i

första kammaren utan votering, i andra kammaren med 115 mot 93.

1905 motionerar hr Lindhagen som föregående år — 57 medmotionärer. Första
190 kammaren afslår med 89 röster mot 30, andra kammaren med 109 mot 88.

Icke mindre än 4 motioner i kvinnornas rösträttsfråga väckas under 1906 års
riksdag, af herrar Sjöcrona och Lithander i första samt af P. Hörnsten och C.
Lindhagen i andra kammaren. Den segern vinnes vid denna riksdag, att
195 konstitutionsutskottet tillstyrker skrifvelse till regeringen med begäran om
utredning och af densamma föranledt förslag angående rösträtt för kvinnor.
Första kammaren tillstyrker med 69 röster mot 60, andra kammaren med 127
mot 100.

200 Under 1907 års riksdag motionera herrar A. Bergström (1 k.), K. Warburg och
A. T. Adelsvärd (II k.) om rösträtt för kvinnor, herrar C. Lindhagen, 7
medmotionärer, K. H. Branting, 14 medmotionärer, och P. Hörnsten (II k.), 2
instämmanden, för så väl rösträtt som valbarhet för kvinnor. I närvarande stund
står kvinnans erkännande som fullmyndig medborgare på såväl vänsterns som
205 socialdemokratiska partiets program.

Kvinnorna ha kämpat för sin sak genom grundande af rösträttsföreningar på
olika platser. Sedan den första föreningen för fem år sedan bildades i
Stockholm, har ett nät af föreningar spunnits öfver hela landet, från Haparanda
210 och Kiruna till Ystad. Antalet rösträttsföreningar uppgår nu till 116, hvilka äro
sammanslutna i den s. k. landsföreningen. Vid ett årligen återkommande möte
sammanträda representanter för lokalföreningarne för att öfverenskomma om
linierna för verksamheten. Däremellan skötas angelägenheterna af det s. k.
verkställande utskottet, bestående af tre i Stockholm bosatta personer. Den år
215 1906 igångsatta masspetitionen om rösträtt för kvinnor, hvilken öfverlämnades
till 1907 års riksdag, hade samlat 142,128 namn. Rösträttsrörelsen har sökt
samla kvinnor ur alla kretsar och af alla åskådningar, hvilket endast varit möjligt
därigenom att föreningen iakttagit sträng neutralitet och afhållit sig från att
upptaga andra frågor. Således har förvärfvandet af medborgarrätt åt kvinnan
220 varit föreningens enda mål. Det faktum att för närvarande alla kvinnor äro
utestängda från medborgarrätten har — trots allt som skiljer — sammanfört
kvinnorna i gemensam kamp för ett gemensamt intresse. En gång ställda inför
den praktiska politikens uppgifter måste de, likaväl som männen, med
naturnödvändighet sönderfalla i olika partier.

* * *

Det är icke i gamla Europa utan i landet på andra sidan västerhafvet, som den
230 kvinnliga rösträttens idé vunnit sina första segrar. Inom Nord-Amerikas
Förenade stater ha kvinnorna erhållit politisk rösträtt, i Wyoming 1869, i
Colorado 1893, i Utah 1895, i Idaho 1896. I Förenta staterna har kvinnornas
rösträttsrörelse framträdtt i samband med socialpolitiska frågor, för hvilkas
lösning kvinnorna med kraft arbetat. Det är framför allt svårigheten att utan
235 inflytande på lagstiftningen kämpa för slafveriets afskaffande och för
nykterheten, som lärt Amerikas kvinnor, att de behöfde rösträtt. Också äro de
stora spritbolagens intressenter ifriga och mäktiga fiender till kvinnorösträtten.
Det, som mest af allt försvårar reformens genomförande, är den
omständigheten, att en dylik reform, efter att hafva passerat representationen
240 inom vederbörande stat, dessutom måste antagas genom allmän omröstning
bland de respektive valmännen. »Ni behöfva ju blott», yttrade under
rösträttskongressen i Köpenhamn Mrs Carrie Chapman Catt, ordf. för den
amerikanska organisationen för kvinnans rösträtt, »öfvertyga majoriteten af edra
representanter om eder rätt. Vi måste vinna för vår sak mer än hälften af statens
245 samtliga manliga medborgare.» Hvilka resultat af den kvinnliga rösträttens
genomförande i de nämnda staterna hafva nåtts, frågar man måhända. I
Wyoming, där kvinnorösträtten varit praktiserad i 38 år, skrifvas bl. a. följande
lagstiftningsåtgärder på den kvinnliga rösträttens konto: Lika lön för lika arbete
till manliga och kvinnliga lärare, skyddsålderns höjande för flickor till 18 år,
250 straffbestämmelser i fråga om grymhet mot barn eller vanvård af barn; förbud
mot användande af gossar under 14 år i grufvor, och totalt förbud mot
användande af flickor i dylikt arbete; förbud mot användande af barn under 14
år vid offentliga förevisningar och mot försäljning af cigarrer, tobak eller
alkoholhaltiga drycker till barn under 16 år; inrättande af afgiftsfria offentliga
255 »kindergarten»; åtgärder för försummade eller värnlösa barns vård, för
omhändertagande af sjuka och medellösa personer. År 1901 beslöto
representationens båda kamrar i Wyoming att till samtliga stater inom Unionen
utfärda en skrifvelse, där man till hvarje stat och territorium rekommenderade
införandet af kvinnans rösträtt, »såsom ett steg till påskyndande af bättre och
260 rättvisare sociala förhållanden». Bland de många fördelaktiga uttalanden, som
af framstående personer fällts om den kvinnliga rösträttens verkningar, torde
särskildt böra nämnas ett uttalande af domaren Benjamin Lindsey i Colorado,
som genom sin beundransvärda verksamhet för unga brottslingars förbättring

265 och räddning åt samhället gjort sig ett äfven i Sverige kändt namn. Mr Lindsey
yttrar bl. a.: »Af alla stater inom Unionen är Colorado den, som har de mest
effektiva lagarne ifråga om skydd och vård för hemmen och barnen —
republikens själfva grund. Dessa lagar skulle enligt min tanke icke nu existera,
om icke kvinnorösträttens mäktiga inflytande hade varit, som alltid stödt både
270 lagarne och dem, hvilka troget och samvetsgrant tillämpat dem. — — — Vi anse oss
af alla stater inom unionen hafva de bästa lagarne för ungdomsdomstolar, för
barnarbete, för tvångsuppfostran, för förhindrande af grymhet mot barn och i
fråga om försumliga familjefäder samt den bästa tillämpning af dessa lagar.

275 Jag gifver endast uttryck åt deras mening, som äro bäst förtrogna med sådana
saker, då jag säger, att vi mer än någon annan orsak hafva kvinnorösträtten i
Colorado att tacka för detta sakförhållande.»

I den unga dådkraftiga femte världsdelen har den kvinnliga rösträtten blifvit
280 införd, i Nya-Zeeland redan 1893, i Syd-Australien 1895, i Väst-Australien
1900, i Nya Syd-Wales 1902, i Tasmanien 1903 och i Queensland 1905. Såsom
verkningar af kvinnorösträttens införande på Nya Zealand anses bl. a. följande
lagbestämmelser: Förbättringar i skilsmässolagen; antagande af Testator's
Family Maintenance Act (innehållande förbud för gift man att genom
285 testamentariska dispositioner beröfva hustru och barn arfsrätt); öppnande af
den juridiska banan för kvinnor; likställighet mellan man och hustru ifråga om
kommunal rösträtt, så att de båda genom enderas besittning af egendom erhålla
rätt att rösta, och kommunal valbarhet för kvinna; rätt för hustru att erhålla
hälften af den lön, som mannen åtnjuter för af fattigvården utlämnadt arbete.
290 Bland reformer, som efter den kvinnliga rösträttens genomförande i Syd-
Australien blifvit verkställda, äro: ökad skydd för gift kvinna, då mannen gör
sig skyldig till grymhet mot hustru eller barn, till otrohet, öfvergifvande eller
försummelse af försörjningsplikt; förbättringar i rusdryckslagstiftningen; oäkta
barns förklarande för äkta, då föräldrarna ingå gifte; förbättrade metoder i
295 försummade barns vård; fastställande af ett maximum af 52 timmars arbetstid i
veckan för barn under 16 år, som arbeta för betalning; förbättringar i lagar
rörande uppfostringsfrågor; tillsättande af kvinnliga inspektörer vid statens
stiftelser m.m. I de öfriga staterna förtjäna särskildt sådana resultat att nämnas
som inrättande af barn- och ungdomsdomstolar, förbättringar i
300 rusdryckslagstiftningen och i Nya Syd-Wales en reform af brottmålslagen
genom införande af villkorlig dom. För detta sistnämnda mål hade kvinnorna
arbetat i många år, sedan en damkommitté af the Discharged Prisoners' Society

305 på grundval af vunnen erfarenhet påvisat nödvändigheten att i behandlingen af brottslingar tillämpa en mera vetenskaplig metod än den hittills följda.

Den förlidet år aflidne kände statsmannen Richard Seddon, premierminister för Nya Zeeland har rörande den kvinnliga rösträtten gjort uttalanden, som förtjäna så mycket mer beaktande, som han vid tiden för den kvinnliga
310 rösträttens införande på Nya Zeeland, ehuru principiell anhängare af saken, yrkade på uppskof af »fruktan att låta kvinnorna komma i besittning af ett privilegium, hvartill — och till det därmed förknippade ansvaret — de icke, vore tillräckligt beredda». Efter vunnen erfarenhet har han efter att ha konstaterat, att partifördelningen fortfarande är densamma, yttrat: »Särskildt på
315 lagstiftningens område har det kvinnliga inflytandet visat sig välgörande, och många af våra under den nya regimen tillkomna lagar hafva efter hand införts i Australien, Amerika och i själfva moderlandet. I fråga om det, som på lagstiftningsväg gjorts för nykterhet och arbetareskydd står Nya Zeeland främst både i nya och gamla världen.» Rörande den ofta uttalade farhågan, att kvinnan
320 genom deltagande i det politiska lifvet skulle dragas från hem, man och barn och undergå en sorts maskulinisering, bekänner Seddon, att han verkligen hyst en sådan fruktan, som dock i intet afseende besannats. »Kvinnan står i dag högre i min aktning än förut», säger han, »och det vidgade inflytande, hon numera utöfvar i staten, har i sin mån vidgat och befast hennes inflytande äfven
325 i hemmet.» Seddon slutar sitt anförande med den försäkran, att erfarenheten från hans hemland är sådant att det numera vore en omöjlighet för någon man att där uttala sig för, vare sig inskränkning i, eller ett afskaffande af den kvinnliga medborgarrätten.

330 Den frågan torde måhända framställas: På hvad sätt arbeta kvinnorna för att nå sina mål? Svaret blir: Genom sammanslutning. Icke så att kvinnorna i de olika staterna bilda särskilda politiska partier. Nej, kvinnorna sluta sig till de partier, där de genom individuella förutsättningar eller klassintressen höra hemma. Men sammanslutningar efter icke partipolitiska linier existera. På den australiska
335 kontinenten sträcker The National Australian Women's Political Association sitt verkningsfält öfver Nya Syd-Wales, Victoria och Väst-Australien; Syd-Australien och Tasmanien stå i begrepp att ansluta sig. Denna förening, som arbetar på mångahanda sätt: genom anordnande af möten, försök att åstadkomma samverkan med andra organisationer, interviewer och
340 interpellationer m. m. har som sitt mål satt samfäld aktion beträffande såväl hela statsförbundets som de särskilda staternas sociala lagstiftningspolitik.

Föreningens program är så uppställt, att kvinnor af alla politiska åskådningar kunna samlas däromkring. Det är för sociala reformer i riktning af större
345 rättfärdighet i kvinnans ställning, bättre skydd och uppfostran för barnen och höjandet af nationens nykterhet och sedlighet, som kvinnorna kämpa.

* * *

350 Men närmare oss kommer kvinnorösträttens landvinningar. I sista dagarne af maj år 1906 nåddes vi af ett bud österifrån, att Finland, vårt gamla broder land, upphäft sina döttrars omyndighet och gifvit dem rösträtt och valbarhet. En period af våld och förtryck under det ryska regementet hade föregått. Sida vid sida hade finska män och kvinnor kämpat för sin nations rätt att lefva sitt eget
355 lif. Och när ljusningen kom, och det gällde att bygga upp ett nytt Finland så starkt och fast som möjligt, så höjdes icke en röst mot kvinnornas medborgarskap i sitt land. Som ett statsintresse betraktade man deras sak. Man hade icke råd att undvara den insats, som halfva nationen kunde göra i kampen mot en alltjämt hotande fara. Man ville åstadkomma verklig nationell samling.

360

Gifvetvis är det för tidigt att tala om verkningarne af de finska kvinnornas inträde i det politiska lifvet. Dock bör nämnas att vid finska landtdagen de kvinnliga representanterna redan framställt förslag om reformer i
365 upprättande af asylor för ogifta mödrar m. m. d. En af Fru Hedvig Gebhard väckt motion om undervisning i huslig ekonomi i skolorna har af landtdagen blifvit enhälligt antagen. Det synes som om de finska kvinnornas handlingspolitik skulle följa samma linie, som bestämt kursen för deras politiskt myndiga systrar i andra världsdelar — att föra fram intressen och kraf, för hvilka
370 männen aldrig kunna vara fullgoda tolkar, just därför att de äro män, frågor som måste belysas af den kvinnliga egenarten för att vinna en tillfredsställande lösning.

År 1907 ha de norska kvinnorna tillerkänts politisk rösträtt och valbarhet.
375 Villkoret för politiska rättigheter för norska kvinnor, hvilket nu är detsamma som för kommunal rösträtt, är att hafva uppnått 25 års ålder och att själfva eller genom sina män hafva erlagt skatt för en inkomst af 300 kr. på landet och 400 kr. i staden. Dock kan kvinna, som ej är upptaxerad till denna inkomst, genom att betala en skatteavgift motsvarande våra »personliga» afgifter så att säga bli
380 anmäld till erhållande af rösträtt.

På ön Man har egendomligt nog politisk rösträtt för kvinnor införts redan 1880, då kvinnliga husägare blifvit röstberättigade. 1892 vidgades reformen, så
385 att den kom att innefatta alla kvinnliga skattebetalare. Detta förhållande är så
mycket märkvärdigare, då man betänker, att Englands kvinnor i 70 år — under
40 år intensivt — kämpat för erhållande af politiska rättigheter. Då man
agitation under det sista året bortglömmes vanligen långvarigheten af den kamp
390 under hofsamma former, som de fört, och den oerhördt sega konservatism,
hvarmed i England motarbetas hvarje förändring i de bestående formerna. Det
är som förf. Bernhard Shaw mycket riktigt anmärkt med anledning af den
engelska kvinnorörelsen först sedan engelska män ställt till upplopp, mördat en
biskop och demonstrativt tuffat eld på några varulager, som parlamentet funnit
395 nödigt att lyssna till anspråk på utvidgning af politiska rättigheter för män. Man
kan verkligen fråga, hvilka medel kvinnorna böra tillgripa, då stillsamma
demonstrationer, petitioner utan tal m. m. d. visat sig fruktlösa? Härtill
kommer att trots all konventionalism i det konservativa England de politiska
sederna äro sådana, att okvädingsord och uppträden i underhuset samt ytterst
400 »oordentliga» demonstrationer därutanför äro hvardagsmat för den engelska
politiken. Under sådana förhållanden är det oriktigt och orättvist att anlägga
svensk måttstock på den taktik, som de engelska kvinnorna nu börjat använda i
sin rösträttsrörelse.

405 I Europas öfriga stater, undantagandes Balkanstaterna, Spanien och Portugal,
pågår en ständigt växande rörelse för kvinnans tillerkännande af politiska
rättigheter. Det synes, som om de holländska kvinnorna skulle vara närmast
målet. I det förslag till författningsrevision, som den nuvarande ministären
denna höst öfverlämnat till generalstaterna har i formuleringen af de
410 grundlagsparagrafer, som beröra rösträtten och valbarheten, utelämnats den
förut förekommande bestämningen »manlig» i fråga om röstberättigade och
valbara personer, och har regeringen i bifogade kommentarier uttalat sig för
kvinnornas tillerkännande af medborgerliga rättigheter. I Tyskland ha detta år
kvinnor på flera platser ifrigt deltagit i agitationen vid de politiska valen. En
415 politisk liberal kvinnoförening med fullständigt program har bildats i Berlin. I
allmänhet anser man det dock riktigtare att kvinnorna ingå i männens föreningar
än att bilda egna föreningar.

Krafvet på politiska rättigheter för kvinnor har rests snart sagdt i alla

kulturländer med västerländska åskådningssätt. Detta faktum bevisar, att utvecklingen redan skapat de individuella och samhällliga förutsättningarna för den kvinnliga rösträttsidéns naturnödvändiga framträdande. Äfven den mest förhoppningsfulla motståndare torde knappast tro på möjligheten att
425 under någon längre tidsperiod tillämpa den »allmänna» rösträttens principer så, att halfva nationen hålles utanför medbestämmanderätten i det samhälle, hvaraf alla äro delar, och där alla hafva samhällliga skyldigheter. Hvad är då vinsten af ett uppskof? Har förhållningspolitiken beträffande männens rösträttsfråga burit så ljufliga frukter, att det är skäl att inympa dem på den
430 ömtåliga växt, som heter förhållandet mellan män och kvinnor? Är det i den mycket omordade nationella samlingens namn, som man vill tvinga kvinnorna till en långvarig fejd, som ovillkorligen måste fördjupa en redan befintlig intresse motsats mellan de manliga och kvinnliga elementen i samhället? Hvilka kunna de fruktansvärda följderna af kvinnornas inträde i det politiska lifvet
435 blifva, då trots allt som talar för en lösning af rösträttsfrågan i dess helhet, uppskof med kvinnornas fråga önskas?

Då den ofvannämnda broschyren Kvinnorösträttens konsekvenslinier af herr Adolf Hallgren är det enda samlade uttrycket för hvad motståndare tänka, torde
440 några af dess mest framträdande synpunkter böra omnämnas.

I det föregående har redan gjorts gällande, att broschyrens utgångspunkt, framställningen af kvinnans nuvarande ställning i samhället är oriktig, då de genomgripande förändringar, som följt af kvinnornas massinvasion på
445 arbetsmarknaden, förringas, ja förbises. Man kan icke längre tala om en samhällets arbetsfördelning, hvarigenom män och kvinnor gå på olika gator för att använda författarens egen bild. Tvärtom äro ett mycket stort antal arbetsområden gemensamma för bägge parterna och måste så vara. På en, om man tar hänsyn till alla samhällslager, falsk grund har konsekvensliniernas
450 byggnad rests med de kvinnliga statsråden öfverst vid takkrönet liksom ironiskt nog moder Sveas staty på riksdagshuset. Angående de kvinnliga regeringsmedlemmarnes tillblifvelse i sin upphofsmans hjärna yttrar han själf: »Om kvinnorna skola hafva rätt att välja folkrepresentanter, så följer därmed både rätt och skyldighet att mottaga representantuppdrag. Med detta åter följer
455 också skyldighet att öfvertaga regeringsansvar. Kvinnan kan och får icke såsom folkrepresentant intaga den privilegierade ställning, att hon i riksförsamlingen voterar ned regeringar utan skyldighet att vid påfordran bilda en ny. Det vore att ställa alla parlamentariska begrepp på hufvudet och att äfventyra

460 samhällsmaskineriets funktionsmöjlighet, om den ena hälften af landets befolkning vore i representationshänseende så ställd, att den kunde säga nej till hvarje politik utan skyldighet att erbjuda en annan.»

Förutsättningen för att kvinnorna skulle kunna »votera ned regeringar», »säga
465 nej till hvarje politik» och »äfventyra statsmaskineriets funktionsmöjlighet» är gifvetvis, att alla klassers kvinnor skulle sammansluta sig i ett starkt, enhetligt parti. Herr Hallgrens tro på kvinnornas förmåga af konsolidering tycks vara obegränsad, ty han talar icke om dem som ett parti, utan rent af som ett kollektiv: »Kvinnan» får icke intaga den ställning, att »hon» voterar ned
470 regeringar etc. Förefinnes någon möjlighet af en dylik stark politisk kvinnoorganisation? Absolut ingen. Arbetsgifvarnes och arbetarnes hustrur och döttrar, konservativa och radikala kvinnor komma aldrig att sluta förbund för nöjet att motarbeta männen, sina män, vid hvilka deras lifsintressen äro knutna. Som parti komma kvinnorna aldrig att hafva skyldighet att bilda regering. Att
475 emellertid i en mycket aflägsen framtid, omkring år 3000 eller så, ifall vår representation då finnes kvar, en kvinnlig individ skulle kunna blifva kallad till regeringsmedlem och att det för henne kan vara en skyldighet att mottaga kallelsen, erkännes däremot.

480 Herr Hallgren anser, att »kvinnan» egentligen alls icke är intresserad af politiken trots den »moderna och stortaliga agitationen», men besynnerligt nog påstår han icke förty, att »har hon en gång öppnat statslifvets portar, så är hon där mer eller mindre bergtagen och skall hafva svårt att någonsin hitta hem igen», och »de politiska förpliktelserna skola aldrig släppa kvinnosläktet, det
485 skall agitationen sörja för». Alltså, medan af det manliga släktet faktiskt blott en försvinnande procent — 4 à 500 af alla svenska män — ägna någon väsentlig del af sin tid och sina krafter åt politiken, skulle medborgarskap för de ointresserade kvinnorna betyda ett beslagtagande af hela deras väsen, deras lif med ty åtföljande ruin för hemlifvet och hela familjeinstitutionen. Orimligheten af
490 denna konsekvenslinie ligger ju i öppen dag.

Med sin orubbliga öfvertygelse om så väl befintligheten som önskvärdheten af från hvarandra starkt af gränsade manliga och kvinnliga uppgifter anvisar herr Hallgren barnavården åt kvinnorna och samhällsvården åt männen. Det är
495 ingen mening med den uppdelningen. De två uppgifterna sammanhänga på flera punkter. I vårt land finns det öfver 80,000 barn, som stå under samhällets vård, af hvilka somliga säljas till de minstbjudande. Ännu finns det barn vid de

500 norrländska kapsågarne och barn öfverallt i de industriella grottekvarnarne, för
hvilka man hoppas hjälp och räddning af samhället. Och det är af samhällets
undervisning, som större delen af det unga Sverige får sin andliga näring. Om
kvinnans uppgift är barnavården, så tycks hennes medverkan starkt behövas i
samhället.

505 Då en gång genombrottet skett, så skall man förstå, att kvinnans medborgarskap
icke upphäfver hennes väsensart. Gränserna för kvinnlighets- och
moderlighetsbegreppen skola vidgas. Det skall då bli klart, att de begreppen
rymma egenskaper, som kunna göras fruktbarande äfven för andra barn än de
egna barnen och för andra hem än de egna hemmen. Barnavård är samhällsvård
510 och samhällsvårdens mål är att göra samhället till ett hem för alla.

515

Källa

<div>Hämtat från Kvinnans medborgarrätt: föredrag hållet i december 1907, Anna Kleman,
Stockholm: Wahlström & Widstrand (1908)</div>

Taggar

520 Politiska tal, Rösträtt

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/anna-kleman-kvinnans-medborgarratt-foredrag-hallet-i-december-1907>

525

530

535